

Beavatás

Szónyi
István

Motó: „Szíveskedjék terpezzállásba állni, mélyen előrehajolni, s ebben a pozitúrában maradv, a két lába közt hátratekinteni: Köszönöm. Most nézzünk körül, adjunk számot a látottakról.”

A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején „a szocialista tábor legvidámabb barakkjában” a mai fogyasztói társadalom állapotához képest elképzelhetetlenül széles olvasóközönség számára volt nemcsak ismerős, hanem a mindennapokban is megélt élmény – konkrét és átvitt értelemben is – a motóban idézett egyperces novella folytatása: „Íme, a világ fejtetőre állt.”

Mindebben az volt a leggroteszkebb, hogy ennek a közép-európai ontológiai tapasztalatnak a megszerzéséhez teljesen felesleges volt a novellabeli írói instrukciónak megfelelően „terpezzállásba állni” és „mélyen előrehajolni, s ebben a pozitúrában maradv, a két láb(unk) között hátratekinteni”, elegendő volt az is – példának okáért –, ha az ember be akart kerülni az egyetemre.

Mint oly sokan akkoriban, én is Örkénytől tanultam meg, mi fán terem a groteszk. Ráadásul kettős értelemben: gimnazistaként, a *Jeruzsálem hercegnője* című kötetből olvasmányélményként (tudálékosabban: esztétikai kategóriaként) találkoztam vele, valamivel később, 1977-ben a bölcsészkar felvételin pedig mint személyes társadalmi tapasztalatot volt módom megélni.

Történt, hogy a szóbeli vizsgán a kihúzott tételek sikeres abszolválása után kötetlenebb keretek között folytatódott a felvételi elbeszélgetés. Így került sor az „és kiket szokott olvasni a mai írók közül?” kérdésre is. Mivel naivitásomban fel sem merült bennem, hogy beugrató jellegű, pláne ideológiai természetű kérdéstről van szó, a legcsekélyebb skrupulus nélkül Örkény Istvánt neveztem meg.

Már az is meglepett, hogy Örkény nevének említése távolról sem váltott ki olyan pozitív emóciót és elismerő fejbólogatást a vizsgabizottság tagjaiból, mint amelyet saját olvasmányélményem alapján joggal elvártam volna, arra azonban nem számítottam, hogy a vizsgabizottság nemcsak fanyalogni méltóztatik, hanem Örkény helyett egyenesen más szerzők – például Raffai Sarolta – olvasását ajánlja majd melegen a figyelmembe.

Eddig a pillanatig úgy ment minden, mint a karikacsapás: már-már egyetemi polgárnak éreztem magam, amikor egy számomra kedves író nevének kimondásakor váratlanul és számomra érthetetlen okból megfagyott körülöttem a levegő. Óvatlanságomban elvitettem volna a „vonalat”? – villant át az agyamon. Ilyen apróság miatt nem bukhatom el a felvételit – tökélttem el magamban, és engedelmes, jó diákként megígértem, hogy olvasni fogom a nevezett szerzőt is.

Korruprt férgek – gondoltam magamban.

Korruprt férgek – gondolta a vizsgabizottság –, és fel voltam véve. Nemcsak az egyetemre, hanem a felnőtt társadalom beavatott tagjai közé is.

(A szerző szabadgondolkodó, fotós)